

КЕЙС

ЯК ПРАЦЮВАТИ З ГРОМАДОЮ НАД РОЗВИТКОМ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

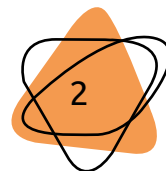

REHERIT

← ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

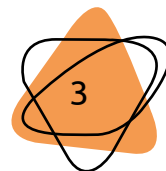

Кейс «Як працювати з громадою над розвитком культурної спадщини» підготовлений для проєкту «ReHERIT: спільна відповідальність за спільну спадщину», що реалізується з 2018 до 2020 року.

Проєкт спрямовано на переосмислення, актуалізацію та розвиток потенціалу культурної спадщини Умані, Львова та інших міст Центральної та Західної України.

Метою проєкту є робота з потенціалом культурної спадщини для економічного, туристичного, культурного та освітнього розвитку міст, налагодження комунікації між органами влади, неурядовими організаціями, місцевими жителями.

Проєкт передбачає підготовку низки аналітичних досліджень щодо ефективного управління місцевою культурною спадщиною у форматі рекомендацій, кейсів та білих книг.

Погана залученість заінтересованих сторін, або навіть повна відсутність роботи з ними, — одна з основних причин руйнації культурної спадщини. Тому врахування позиції громади, проговорення наявних чи потенційних конфліктогенних факторів та вироблення пропозицій відповідних рішень є необхідною умовою збереження й ефективного управління культурною спадщиною.

ДІАЛОГ ІЗ ГРОМАДОЮ

Збереження культурної спадщини передбачає роботу не тільки з її пам'ятками, а й з людьми, які є однією із заінтересованих сторін відповідних проєктів. Працювати з громадами критично важливо, адже сусідство (мешкання) з культурними пам'ятками впливає на якість їхнього життя, нерідко обмежує їх у певних діях та вносить зміни в установлений стан речей. Нерозуміння певної національної цінності спадщини, юридичні обмеження, пов'язані з її охороною, брак довіри до ініціаторів проєктів та толерантності — основні проблеми, які слід розглянути, щоб налагодити роботу з місцевою громадою.

Громада може не розуміти цінностей та необхідності збереження матеріальної культурної спадщини. Часто це стає причиною конфліктів для містян. Вони сприймають таку роботу як щось не на часі, непотрібне саме тоді, коли є чимало інших, на їхню думку, більш нагальних проблем. Тому правильна комунікація щодо необхідності збереження культурної спадщини та її цінності для громади критично важлива.

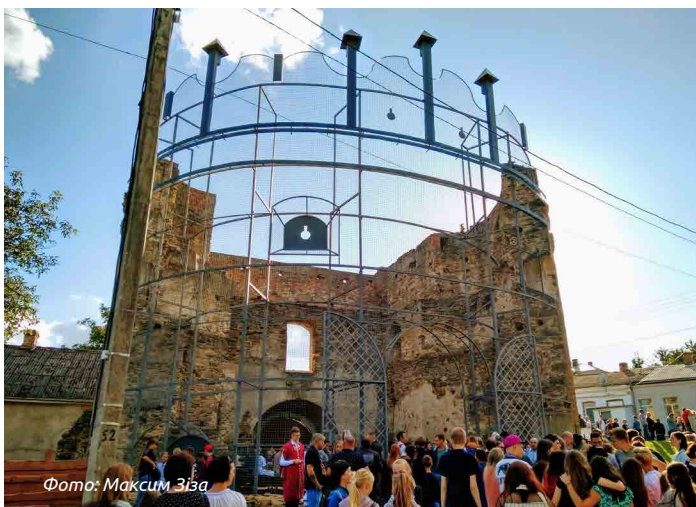
Налагодження роботи з громадою як однією з основних заінтересованих сторін є необхідною передумовою для ефективного управління спадщиною. У роботі з культурними пам'ятками нерідко виникають конфлікти, адже правовий статус культурних й історичних об'єктів частково обмежує мешканців у праві на вільне розпорядження приватною власністю та власністю громади. Тому розуміти позиції заінтересованих сторін, зокрема потенційних больових точок для них, пояснювати важливість спадщини та проговорювати потенційні рішення допоможе подолати, чи хоча б пом'якшити, непорозуміння.

ПОЗИТИВНІ ПРИКЛАДИ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМНОЇ ДОВІРИ

Окрім правильної комунікації, важливим інструментом у роботі з місцевою громадою також є просвітництво. Що більше люди знають про спадщину, то більше розуміють її важливість і, як наслідок, лояльніше ставляться до її збереження.

ОСТРОГ

2018 року в Острозі, що на Рівненщині, ініціативна група почала реалізовувати проєкт оновлення барбакану (круглої фортифікаційної споруди, головної ланки для оборони міста) та простору навколо нього. У містечку донині збереглася Татарська надбрамна вежа, або Татарська брама, — пам'ятка оборонної архітектури кінця XV — початку XVI століття поблизу Татарського передмістя Острога.

Місцеві мешканці спочатку скептично і з обережністю поставилися до ініціативи відновити барбакан, не розуміли її цінності, проте їхнє сприйняття швидко змінилося на краще. Ініціативна група провела громадські слухання, де містянам більше розповіли про ідею та її реалізацію й почули зворотній зв'язок від них.

Формат громадських слухань дає можливість громаді безпосередньо долучатися до ухвалення рішень

міського самоврядування. Під час громадських слухань можуть обговорюватися будь-які питання, що перебувають у підпорядкуванні органів місцевого самоврядування, а їхня основна мета — отримати зворотній зв'язок від громади про потенційні ініціативи. Громадські слухання є радше консультативним засобом залучення громади, але органи місцевого самоврядування зобов'язані розглянути рішення слухань при подальших діях.

Автори та виконавці згаданого проєкту, що в Острозі, почали інтуїтивно налагоджувати комунікацію фактично з кожним жителем прилеглої території історичної пам'ятки, що позитивно вплинуло на залучення громади загалом. Спочатку відбувалося живе спілкування з людьми, які мешкають по сусідству з барбаканом, а потім вирішили організувати громадські слухання. Завдяки цьому мешканці почали згодом довіряти авторам проєкту та самим долучатися до нього.

ТУСТАНЬ

Саме просвітництво допомогло подолати байдужість і настороженість місцевої громади бойківського села Урич, розміщене поруч із залишками середньовічної фортифікації Тустань. Цей населений пункт також входить до історико-культурного заповідника, проте люди не розуміли цінності його збереження та того, як узагалі може існувати заповідник у форматі села з постійним населенням. Тому адміністрація Тустані організувала поїздки для мешканців Урича за кордон, щоб показати, як такі заповідники можуть успішно функціонувати.

«Туризм на основі культурної спадщини вимагає збереження спадщини. В Україні нема аналогів Тустані, тому люди не мають добрих прикладів, як поводитися з такою спадщиною. Доводиться возити їх за кордон, найчастіше в Польщу та Словаччину», — Андрій Котлярчук, директор заповідника.

Державний історико-культурний заповідник «Тустань», окрім залишків на скелях, включає ще й село поблизу — Урич. Юридичний статус території передбачає обмеження для мешканців на продаж землі та реконструкцію власних будинків, що є

одним з основних викликів для адміністрації заповідника в роботі з місцевою громадою. Якщо навколишні села, які не входять до ареалу заповідника, не обмежені законодавством, можуть будувати готелі та ресторани й у такий спосіб заробляти на туристах, то для жителів Урича це неможливо. Тому важливим повідомленням для місцевої громади було те, що туризм можна розвивати не тільки на базі решток фортеці, а й на основі бойківської культури Урича. Заповідник досі розробляє генеральний план села. Поки що немає чітко визначених кордонів і розуміння, який вигляд повинен мати тут бойківський стиль. Заповіднику довелося йти на поступки, щоб і зберегти автентичність регіону, і не надто обмежувати селян.

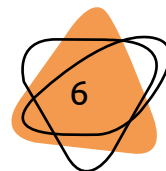
Таким чином, значним викликом для Тустані стали юридичні обмеження місцевим мешканцям. Згідно з законодавством, у заповіднику та прилеглих зонах пам'яток архітектури існують обмеження на будівництво та реконструкції, а тому люди, які живуть на цих територіях, не можуть вільно розпоряджатися своїм майном, наприклад, робити перебудову на власний розсуд.

Важливим елементом у взаємодії з громадою була й прозорість своїх дій з боку адміністрації як спосіб подолати недовіру місцевих мешканців та попередити потенційні конфлікти. Відкритість фінансових звітів, планів та комунікація стосовно наявних проблем допомогли викликати довіру з боку місцевих мешканців. Колись адміністрація заповідника «Тустань» намагалася спілкуватися з громадою Урича через інформаційні листи, наприклад, щоквартально видавала вісник про проблеми та їхнє вирішення. Проте персональна комунікація з ними виявилася ефективнішим способом подолання непорозумінь. До прикладу, для обговорення генерального плану села, який є болючою темою для громади, влаштовували фасилітовані зустрічі, щоб досягти компромісу між планами розвитку заповідника та потребами місцевої громади.

Формат фасилітованої зустрічі ніяк не закріплений в українському праві, проте він застосовується за кордоном як один із видів партисипації (співучасті). Дискусійна зустріч під керівництвом професійного фасилітатора дає змогу проговорити інтереси та потреби кожної із заінтересованих сторін та спільно дійти оптимального рішення. Для «Тустані» такий спосіб залучення громади виявився доволі продуктивним, тому керівництво заповідника й далі використовує його для вирішення суперечливих питань між громадою й заповідником.

Для адміністрації заповідника «Тустань» постійна персональна виважена комунікація з місцевою громадою стала одним з основних способів подолання протиріч та недовіри. Так само ініціативна група, що відновлювала Острозький барба-

кан, перестала робити наголос на комунікації через офіційні сторінки місцевих установ у соціальних мережах, а спілкується вже через персональні профайли.

Коли тільки починали роботи з відновлення барбакану в Острозі, мешканці поблизу історичної пам'ятки трималися осторонь та лише віддалено спостерігали за діяльністю, поки не почали зав'язуватися міжособистісні дружні стосунки з активістами. Тепер й інші мешканці Острога самі стежать за барбаканом, адже відчують свою залученість до відновлення пам'ятки. За рік існування і пам'ятка, і простір довкола неї повністю збереглися, а на локації самі ж мешканці Острога організують власні культурні заходи, наприклад, майстер-класи з малювання для дітей.

Крім цього, найактивніші члени громади отримали символічні ключі від барбакану. Таким чином, їх відзначають на тому самому рівні, що й високих посадовців. Для них це дуже важливо, адже є свідченням визнання їхньої участі та користі для проєкту зокрема й міста загалом.

Приклади Тустані й Острога показують, що успішна реалізація проєктів культурної спадщини неможлива без активного залучення громади та сприйняття її як однієї з основних заінтересованих сторін. Правильна комунікація, просвітництво, прозорість дій адміністрації та співпраця можуть допомогти налагодити зв'язок із громадою та заручитися її підтримкою.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

Facilitating Community Engagement. URL: <https://aese.psu.edu/research/centers/cecd/engagement-toolbox/facilitation>

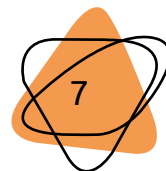
Громадські слухання: світова та українська практики. URL: <https://www.prostir.ua/?news=hromadski-sluhannya-svitova-ta-ukrajinska-praktyky>

Громадські слухання: Практичний посібник. URL: <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/resources/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування: Навчальний посібник. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/6misiniweb.pdf>

Як залучити мешканців до розвитку громади: поради професійних комунікаціоністів (відеоресурс). URL: https://decentralization.gov.ua/news/11852?fbclid=IwAR0jEmfUPtZjQA4a9-ZNtVX8Zq45RsovdC34KCEVYGpZ_x1erNdeTvPOtDc

Рівні співпраці влади і громади: шість типологій громадянської участі. URL: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/r%D1%96vn%D1%96-sp%D1%96vpracz%D1%96-vlady%D1%96-gromady-sh%D1%96st-typolog%D1%96j-gromadyanskoyi-uchast%D1%96>

Комунікація як спосіб вирішення проблем в ОТГ. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7642>

Комунікація громадських ініціатив: Посібник. URL: https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/posibnyk-Yaryna-final_22.11.2016.pdf

Комунікація в ОТГ. Навіщо розвивати та як впоратися? URL: <http://ngonetwork.org.ua/komunikatsiya-v-otg-navishho-rozvyvaty-ta-yak-vporatysya/>